

Toegankelijk toetsen en examineren: inclusion by design

Datum: 20 maart 2026

ECIO

- Beweging naar inclusief onderwijs versnellen
- Ondersteunen onderwijsinstellingen in proces
- Zodat studenten met ondersteuningsbehoefte de opleiding van eigen keuze goed kunnen doorlopen
- Doorstromen naar een positie op de arbeidsmarkt die bij hen past

Programma

- Kennismaking
- Waarom toegankelijk toetsen en examineren?
- Visie op inclusief onderwijs & toegankelijk toetsen en examineren
- Universal Design for Learning
- Praktijkvoorbeeld: neuro-inclusieve beoordeling van presentatievaardigheden
- Afronding

Kennismaking

- ❖ Wie staat er voor de klas?
- ❖ Wie ontwerpt zelf toetsen/tentamens?
- ❖ Wie zit in een examencommissie?
- ❖ Wie houdt zich actief bezig met inclusief onderwijs/inclusief toetsen?

Waarom toegankelijk toetsen en examineren?

Cijfers

Nationale Studentenenquête 2025:

- 21 procent van de studenten studeert onder bijzondere omstandigheden (bijv. functiebeperking, chronische ziekte, mantelzorg) én ondervindt daar belemmeringen door
- Van deze groep ondervindt 30 procent veel of heel veel belemmeringen
- Concentratie en angst/stress als grootste belemmeringen

Studentperspectief

Verhaal van Hyero

Wettelijke kaders

VN-Verdrag Handicap

Mensen met een handicap hebben recht op onderwijs. Dat onderwijs moet inclusief zijn, dus toegankelijk voor iedereen en op alle niveaus van het onderwijs. Scholen moeten redelijke aanpassingen en ondersteuning bieden (*Artikel 24 Onderwijs*)

Wet gelijke behandeling handicap/chronische ziekte (Wgbh/cz)

Instellingen moeten doeltreffende aanpassingen doen zodat student met beperking kan deelnemen. Aanpassingen zijn verplicht tenzij er sprake is van onevenredige belasting (*artikel 2*).

WHW (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek)

De OER moet regelen hoe studenten met een handicap/chronische ziekte tentamens kunnen afleggen (*art. 7.13 lid 2 WHW*)

Visie op inclusief onderwijs & toegankelijk toetsen en examineren

Visie op inclusief onderwijs

Iedereen gelijk behandelen

Iedereen zo behandelen dat de mogelijkheden gelijk zijn

Algemeen toegankelijk voor iedereen

Toegankelijk toetsen en examineren: twee routes

1: Inclusief toetsontwerp

2: Maatwerk en voorzieningen

Inclusieve basis combineren met passend aanbod

Inclusieve onderwijspyramide: begeleidingsniveaus

Niveau 4:

Persoonlijke, professionele begeleiding

Niveau 3:

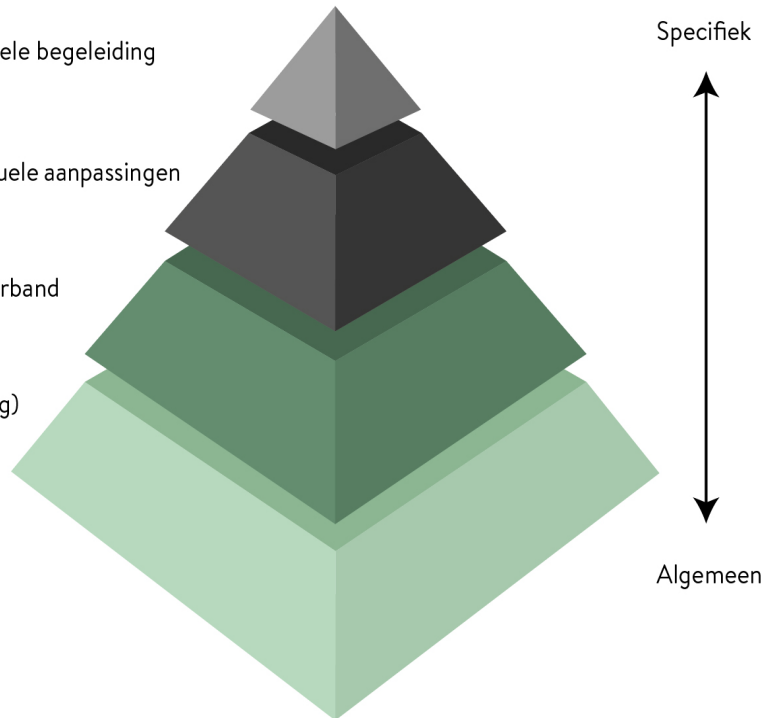
Begeleiding met individuele aanpassingen

Niveau 2:

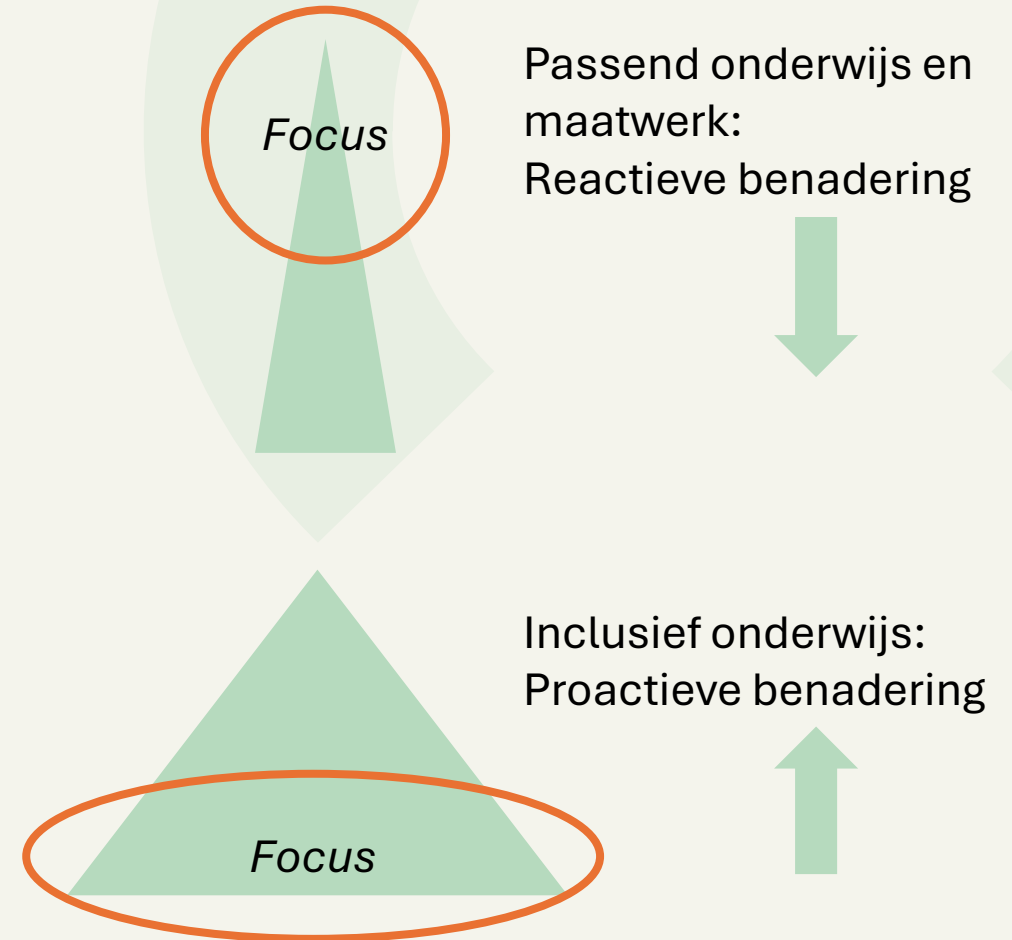
Begeleiding in groepsverband

Niveau 1:

UDL (zonder begeleiding)
voor de meerderheid
van studenten

Bron: AHEAD

Universal Design for Learning

Handjes omhoog als....

- Je bekend bent met Universal Design for Learning
- Je Universal Design for Learning al toepast in het onderwijs

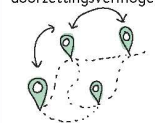

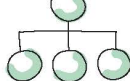
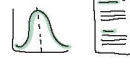

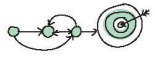

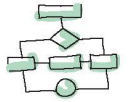

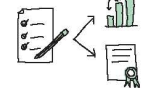
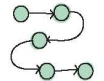

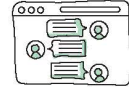

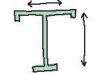

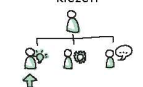

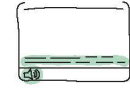

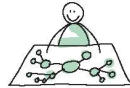

Robson Square in Vancouver

UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING (UDL)

Universal Design for Learning

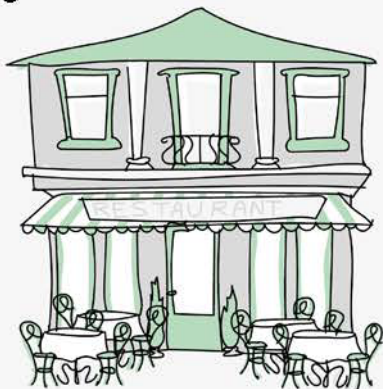
Onderwijsontwerp dat de verschillende talenten en behoeften van studenten ondersteunt.

	Waarom?	Wat?	Hoe?
Theorie	<p>Betrokkenheid</p> <p>Interesse en motivatie om te leren stimuleer je op verschillende manieren</p> <p>Affectief netwerk</p>	<p>Informatie aanbieden en opnemen</p> <p>Informatie en instructie bied je lerenden op verschillende manieren aan</p> <p>Herkenningsnetwerk</p>	<p>Actie en expressie</p> <p>Lerenden laat je op verschillende manieren opdrachten aanpakken en verworven kennis aantonen</p> <p>Strategisch netwerk</p>
Richtlijnen	<p>Speel in op verschillende interesses</p> <p>Stimuleer doorzettingsvermogen</p> <p>Bied mogelijkheden voor zelfregulatie</p> 	<p>Maak informatie waarneembaar voor verschillende zintuigen</p> <p>Maak informatie zoveel mogelijk tijd- en plaatsafhankelijk beschikbaar</p> <p>Bied verschillende mogelijkheden om de leerstof te begrijpen</p> 	<p>Bied verschillende manieren om actief met de leerstof te werken</p> <p>Geef de kans om het geleerde verschillend aan te tonen</p> <p>Stimuleer het stellen en bereiken van doelen en prioriteiten</p>
Suggesties	<p>Geef studenten een gevoel van autonomie door ze keuzes te geven</p> <p>Zorg voor overzicht</p> <p>Organiseer een 0-meting bij de start</p> 	<p>Maak teksten, beelden, notaties en symbolen toegankelijk</p> <p>Zorg dat relevante informatie van tevoren beschikbaar is</p> <p>Koppel nieuwe leerstof aan voorkennis door bijvoorbeeld een herkenbaar symbool</p> 	<p>Gebruik verschillende werkvormen zoals stellingen of rollenspel</p> <p>Toets zowel formatief als summatief</p> <p>Zorg dat bij de start leerdoelen, activiteiten en evaluatievormen vastliggen</p>
	<p>Geef authentieke en persoonlijke opdrachten</p> <p>Laat studenten elkaar de leerstof uitleggen, bijvoorbeeld via een forum</p> <p>Coach studenten in hoe ze hun leerdoelen kunnen opstellen</p> 	<p>Zorg ervoor dat het lesmateriaal te vergroten en te verkleinen is</p> <p>Bied leesstructuur door koppen en opsommingen</p> <p>Verwijder onnodige afleidingen die niet relevant zijn voor het leerdoel</p> 	<p>Laat studenten binnen groepswerk verschillende rollen kiezen</p> <p>Laat studenten een eigen toetsvorm kiezen</p> <p>Bied opties voor evaluatie en bijsturing</p>
	<p>Gebruik verschillende bronnen en casussen</p> <p>Gebruik kortetermijndoelen om langetermijndoelen te bereiken</p> <p>Laat studenten reflecteren in een blog of vlog op hun voortgang</p> 	<p>Zorg voor ondertiteling van video en auditieve ondersteuning van slides</p> <p>Geef tekstuele uitleg over wiskundige symbolen</p> <p>Benadruk patronen en relaties met bijvoorbeeld een mindmap</p> 	<p>Zet toegankelijke, digitale tools in</p> <p>Vermijd deadlines of zet ze functioneel in</p> <p>Maak voorbeeldtentamens beschikbaar en bespreekbaar</p>

Universal Design for Learning in de onderwijspraktijk

Manieren om UDL te verspreiden binnen je organisatie

Organisatie als restaurant

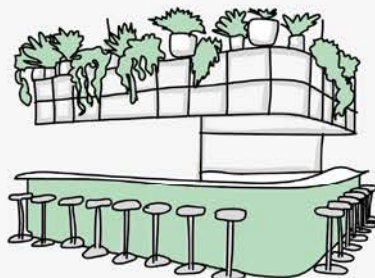

Toelichting metafoor

Een onderwijsinstelling kun je vergelijken met een restaurant. Je wilt je gasten, je leerlingen, een goede ervaring geven. Daar is voor en achter de schermen van alles voor nodig. Je koks, de docenten, spelen hierin een belangrijke rol. Maar ook je interieur, welke keuzes je aanbiedt in je menu, en of je rekening houdt met allergieën en specifieke voedingswensen zijn van belang.

Twee typen aanpakken

Grote makeover

Een grote verbouwing met vernieuwd interieur, menu en keukenapparatuur.

Door het onderwijs direct geheel naar UDL in te richten zijn de voordelen erg merkbaar, maar dit vraagt om een grote tijdsinvestering vooraf.

Kleine veranderingen

Elke maand 1 nieuw gerecht om te experimenteren met wat werkt.

UDL in kleine stappen implementeren is laagdrempelig, maar zorgt ervoor dat niet alle voordelen van UDL-onderwijs benut worden.

Praktische tips

Experimenteertijd

Elke maandag mogen koks nieuwe gerechten en kooktechnieken uitproberen.

Geef als organisatie docenten voldoende tijd en ruimte om te experimenteren met UDL.

Ik presenteer: "moelleux au chocolat!"

Eh, je bedoelt chocoladetaart?

Gezamenlijke taal

Koks laten elkaar nieuwe gerechten proeven en spreken elkaars taal.

Ga als docent met anderen het gesprek aan over UDL maar houd niet te veel vast aan UDL als onderwijsterm.

Interne kookworkshops

Organiseer interne kookworkshops om expertise te delen.

Verspreid als organisatie best practices en faciliteer kennisdeling.

Experimenteergroep

Stel een groepje koks samen wat samen graag experimenteert.

Versnel als organisatie het verspreidingsproces van het gedachtegoed van UDL door het oprichten van een projectgroep.

Praktijkvoorbeeld

Neuro-inclusieve beoordeling van presentatievaardigheden

Startsituatie: de traditionele toets

Studenten moesten een presentatie geven van 30 minuten over een filosofische tekst.

- Eén moment
- Hoge stakes (30% van eindcijfer, voldoende vereist)
- Nauwelijks oefening vooraf
- Klassieke beoordelingscriteria (oogcontact, stemgebruik, houding)

Probleem: voor sommige studenten werkt dit niet!!

Het herontwerp

Van één (spannend) moment naar leerproces (portfolio)

Leerdoel blijft hetzelfde

In plaats van één grote presentatie Nu:

- meerdere opdrachten verspreid over semester
- opbouw in 4 modules naar een presentatie
- oefenen, reflecteren, verbeteren

Module 1 → Zelfinzicht & vorm (10%)

- Analyse inspirerende spreker (keuze)
- Zelfreflectie, persoonlijke leerdoelen & actiepunten
 - Peerfeedback

Module 2 → Inhoud & analyse (10%)

- Analyse presentatie (keuze uit video's)
- Zelfreflectie + eventueel bijstellen leerdoelen en actiepunten
 - Peerfeedback

Module 3 → Oefenen (20%)

- Korte presentaties (groepspanel + Q&A)
 - peerfeedback & zelfevaluatie

Module 4 → Eindpresentatie (60%)

- Presentatie in kleine groep (opname)
 - Zelfreflectie

Betrokkenheid

Keuze & autonomie

Studenten kiezen zelf spreker, video en presentatieonderwerp

Vergroot motivatie en eigenaarschap

Relevantie & authenticiteit

Inspirerende spreker analyseren + eigen doelen formuleren

Verbindt leerstof met persoonlijke interesses

Veilige leeromgeving

Werken in kleine groepen + voorkeur voor groepsleden aangeven

Verlaagt stress en verhoogt participatie

Gefaseerde opbouw

Meerdere kleine opdrachten i.p.v. één grote toets

Ondersteunt volgehouden betrokkenheid

Aanbod van informatie

Meerdere media

Colleges, teksten, video's, tutorials, analyses

Informatie via verschillende kanalen beschikbaar

Ondersteuning begrip

Oefenen met analyse van presentaties en technieken

Helpt concepten beter begrijpen

Structuur & duidelijkheid

Modulaire opbouw van de cursus

Maakt leerproces overzichtelijk

Actie en expressie

Keuze in expressievorm

Video-essay of andere formats mogelijk

Studenten tonen kennis op verschillende manieren

Neuro-inclusieve beoordelingscriteria

Minder focus op 'goed' oogcontact/stemvariatie

Vermijdt bias richting neurotypische normen

Eigen stijl ontwikkelen

Studenten bepalen hun presentatie-aanpak

Sluit aan bij individuele sterktes

Oefening + feedback

Peerfeedback, self-assessment, reflecties

Ondersteunt vaardigheidsontwikkeling

Resultaat

“Ik vond het fijn om steeds kleine opdrachten te maken die je bezighielden met je eindpresentatie. De stress die ik eerst puur om het presenteren zelf ervaarde is gelukkig een stuk minder geworden. Ik ben in mijn oefenpresentatie en mijn eindpresentatie bijna niet bezig geweest met het feit dat ik voor een groep presenteren normaal heel eng vind.”

“De afgelopen maanden heb ik stap voor stap gewerkt aan mijn presentatievaardigheden. In het begin vond ik het lastig om verbetering te zien, maar door vol te houden, oefeningen te doen en feedback te gebruiken zag ik steeds meer vooruitgang. Ik voel me nu zekerder voor de klas en heb het gevoel dat ik inhoudelijk sterker presenteer. Ik kijk met een goed gevoel terug op dit proces.”

“Ik vind het een fijne manier van toetsing, ik vind het fijn dat er rekening wordt gehouden met mensen die presenteren lastig vinden. Ik kijk zelf altijd heel erg op tegen het presenteren omdat ik dit best wel eng vind, maar door de kleinere groepen is het toch makkelijker voor mij geweest om hier toch de motivatie voor te vinden en deze opdrachten af te ronden. Ik vind het ook erg prettig dat je je eigen leerdoelen mocht stellen en zo jezelf kon verbeteren, iedereen's leerproces en doelen zijn anders en het is fijn als iedereen voldoening kan halen uit het behalen van bepaalde doelstellingen.”

“Al met al was het niet de leukste ervaring die ik ooit gehad heb, maar ik ben blij dat het zo gegaan is. Ik heb niet vermeden, dat was het belangrijkste. Het is fijn dat deze manier van presenteren gecreëerd is binnen het vak, het maakt de drempel een stuk lager. Heel stiekem vond ik het best een beetje leuk...”

Meer weten?

[Klik hier](#) voor het artikel

112

08. Towards a neuro-inclusive assessment of presentation skills: Empowering authentic presenters

Sinsemilla Blokvoort, Yvette Drissen & Hanne Jacobs

Abstract

Presentation skills are often considered important academic and transferable skills. Hence, many academic programs include acquiring such skills as one of their intended learning outcomes. However, existing research indicates that how these skills are typically assessed might impose an unfair burden on neurodivergent students, even when these students – like others – see the importance and value of the assessment of presentation skills.¹

In this paper, we offer various suggestions concerning how to teach, practice, and assess presentation skills in a way that aims to be more neuro-inclusive. These suggestions are based on the ongoing development of a neuro-inclusive innovation for a course in the Bachelor program of Philosophy at Tilburg University. Our innovation seeks to redesign both the learning trajectory for practicing presentation skills and the assessment of these skills. While the innovation is informed by the growing literature on neuro-inclusive and neurodiversity-affirming education practices,² its benefits may extend beyond neurodivergent students to improve the learning experience for all students.

Our paper first provides background on neurodivergent students, neuro-inclusion in higher education, and the universal design for learning approach, which aims to promote learner agency and remove barriers to learning by reshaping the educational design.³ We then introduce the context that motivated us to implement this particular innovation (the *why*) and describe the process involved (the *how*). Subsequently, we present some of the ways in which we aim to make the assessment of presentation skills more neuro-inclusive (the *what*). Our ultimate goal is to contribute to building a more neuro-inclusive and less ableist university and promote better educational practices overall.

Keywords: neuro-inclusion; neurodiversity; neuro-inclusive education; presentation skills; universal design for learning

¹ Hand (2023), 1608.

² In particular, Dwyer et al. (2023); Spaeth and Pearson (2023); Gillespie-Lynch et al. (2017).

³ CAST (2024).

113

Vragen?

Afronding

Wrap-up

Wat neem jij mee uit deze sessie?

Netwerk Toegankelijk Toetsen en Examineren

Voor wie?

Leden van de examencommissies, examinatoren, toetsmakers, beleidsmedewerkers ho-instellingen

Wat?

Twee bijeenkomsten en drie spreekuren per jaar

Hoe?

- Uitwisselen van ervaringen
- Op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkeling
- Kennis tools ontwikkelen en delen

Zie: <https://ecio.nl/netwerk-toegankelijk-toetsen-en-examineren-tte/>

Meer informatie

Planmatig werken aan toegankelijk toetsen

Magazine Inclusief Geslaagd

NSE 2025

Speel het UDL-spel met jouw collega's om bewustwording te vergroten

Hartelijk dank voor je aandacht!

Neem voor meer informatie contact op met:

Sinsemilla Blokvoort (sinsemilla.blokvoort@ecio.nl)

Minne Bakker (minne.bakker@ecio.nl)

[LinkedIn](#)

[Instagram](#)

[YouTube](#)

[TikTok](#)

ECIO | Expertisecentrum Inclusief Onderwijs

 Stationsplein 14
5200 BP 's-Hertogenbosch
Postbus 1585

 algemeen@ecio.nl

 ecio.nl

OnbelemmerdStuderen.nl

KennisbankStudentenwelzijn.nl